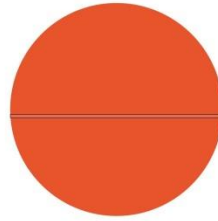
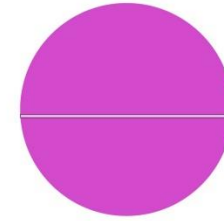

FENTANYL

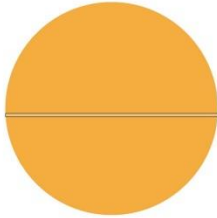

HYDROCODONE

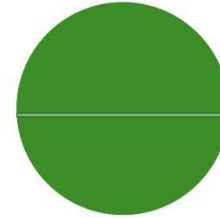

MORPHINE

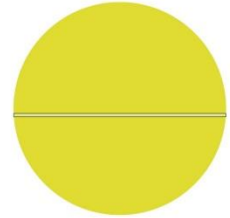
CODEINE

HYDROMORPHONE

METHADONE

SỬ DỤNG OPIOID TRONG CHĂM SÓC GIẢM NHẸ

ThS.BS. BÙI THỊ THANH HUYỀN

05/2020

“GIẢM ĐAU LÀ QUYỀN CƠ BẢN CỦA CON NGƯỜI”

► Gwyther L, Brennan F, Harding R. Advancing palliative care as a human right. J Pain Symptom Manage 2009;38:767e774.

Nội dung bài giảng

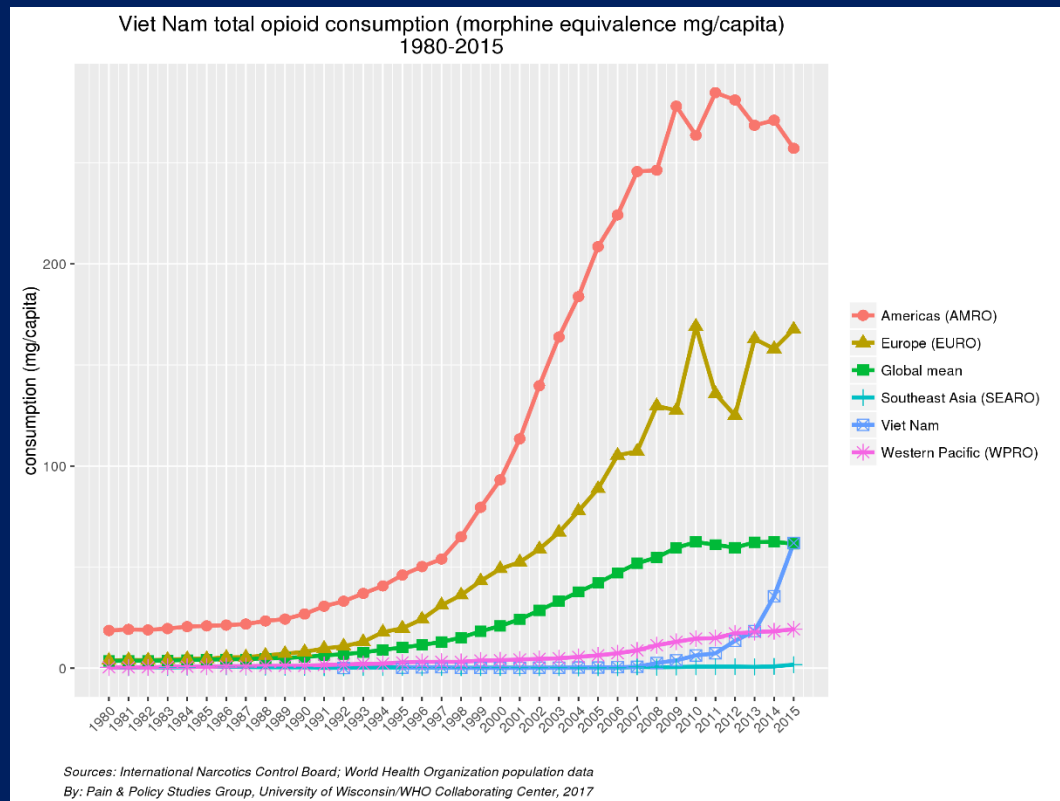
1. Giới thiệu opioid
2. Morphine trong điều trị giảm đau
3. Các opioids khác trong điều trị giảm đau
4. Morphine điều trị khó thở trong CSGN

1. Giới thiệu Opioid

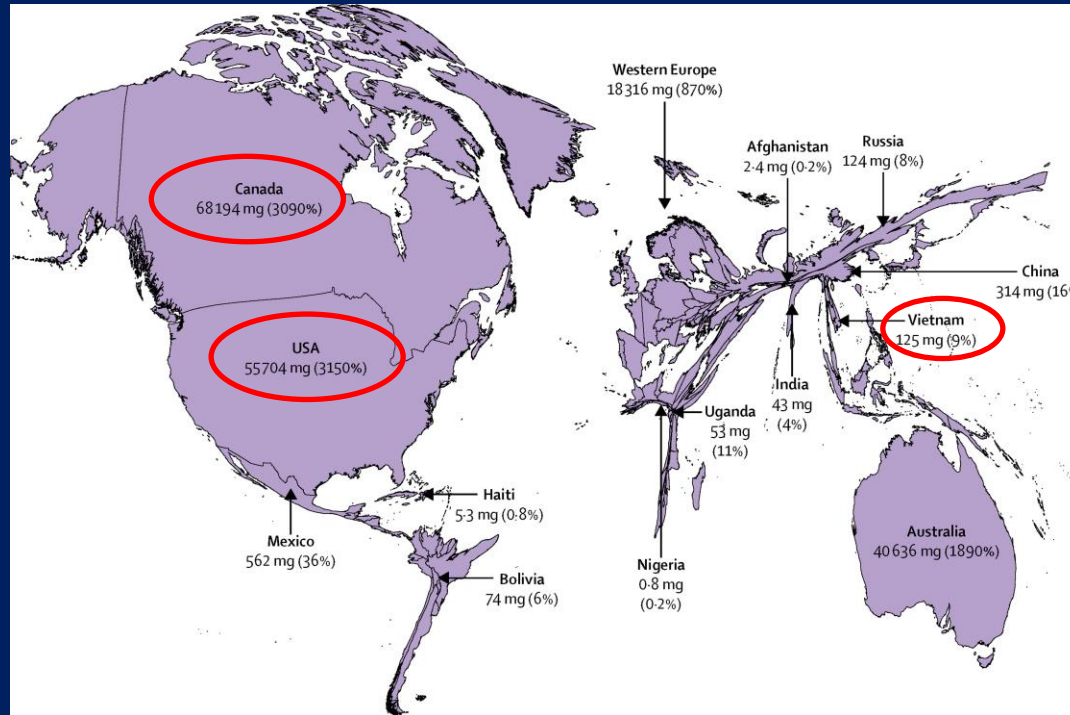
Opioid là một nhóm các thuốc, bao gồm:

- Opioids giảm đau: oxycodone, hydrocodone, codein, morphine ...
- Opioids giảm đau tổng hợp: fentanyl
- Opioid bất hợp pháp: heroin

LƯỢNG OPIOID VIỆT NAM TIÊU THỤ SO VỚI THẾ GIỚI

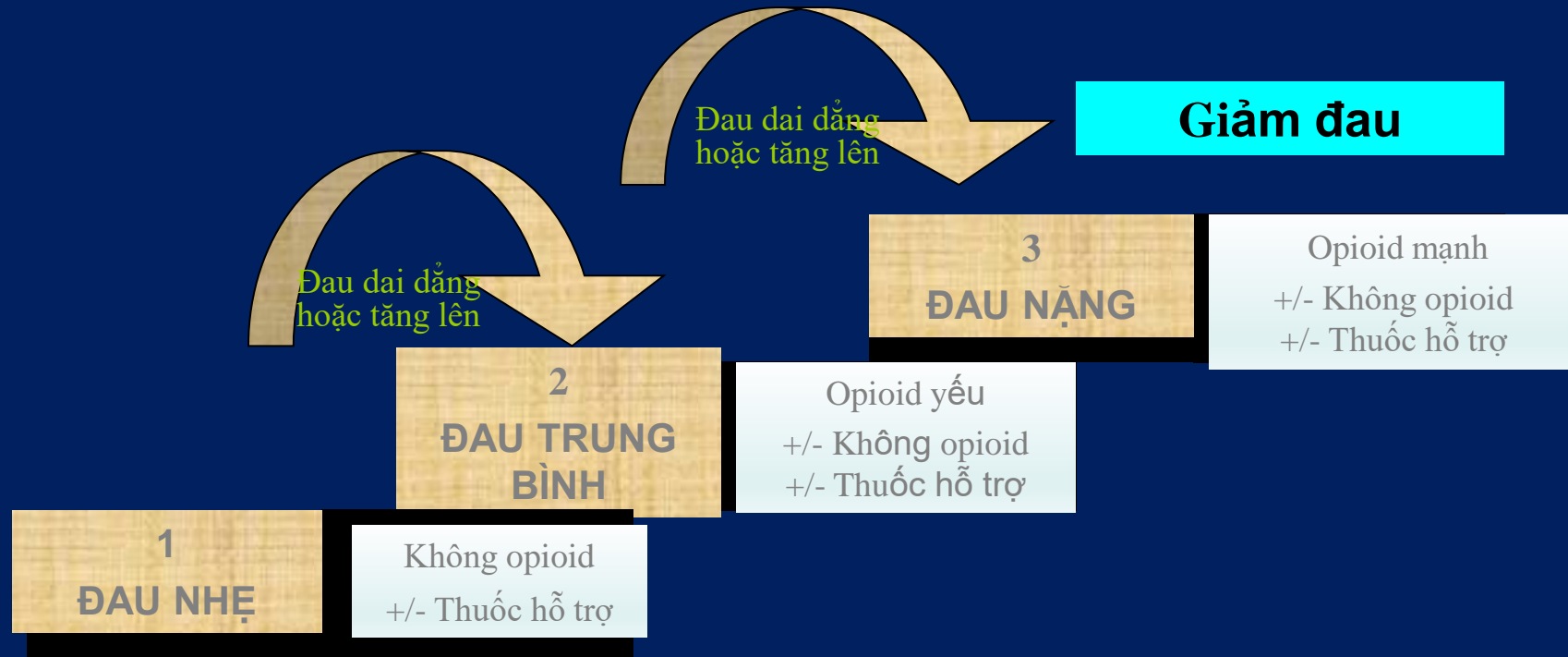
LƯỢNG TIÊU THỤ MORPHINE TRUNG BÌNH

Biểu đồ phân bố lượng opioid tiêu thụ theo quốc gia, quy đổi tương đương morphine (đơn vị: mg morphine /bệnh nhân cần CSGN, Trung bình 2010–2013)

Nguồn: International Narcotics Control Board and WHO Global Health Estimates, 2015

2. Morphine trong điều trị giảm đau

Hình 1. Thang giảm đau 3 bước của WHO

Theo Tổ chức Y Tế Thế giới. Điều trị đau do ung thư. Geneva: WHO, 1990.

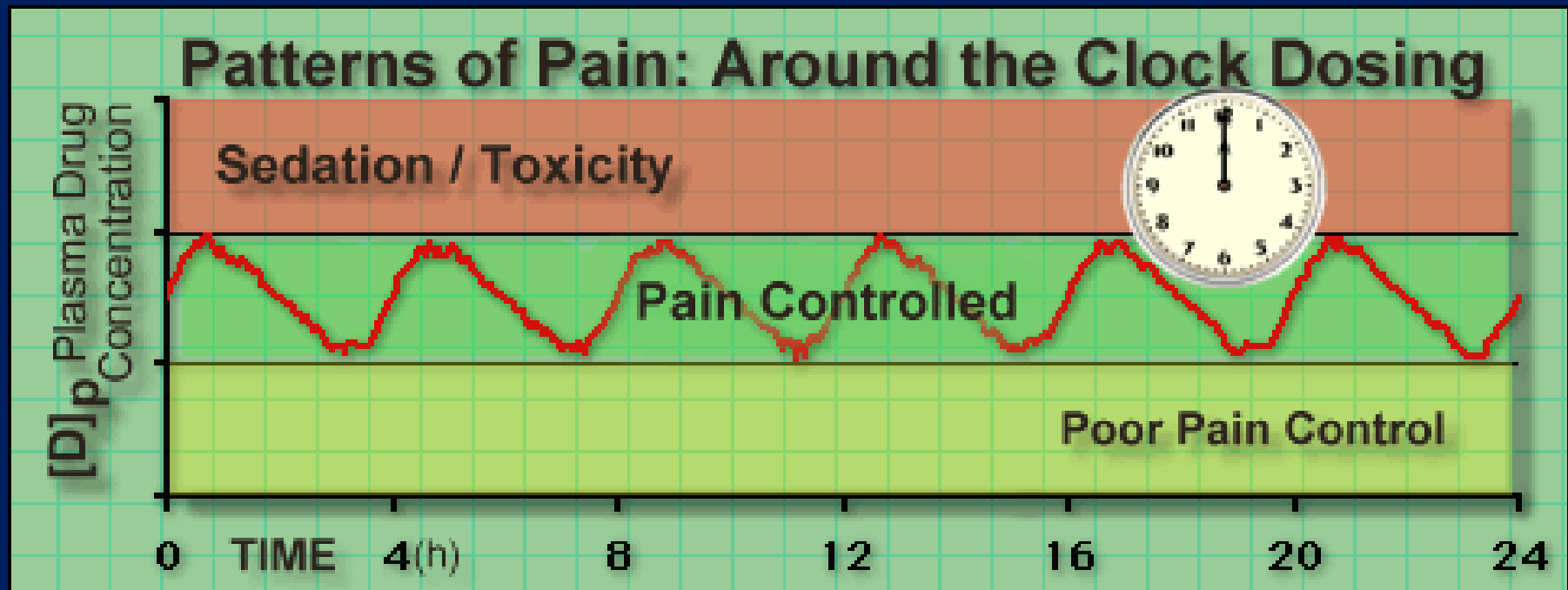
- Morphine là opioid mạnh, được sử dụng để điều trị đau nặng (người lớn), đau trung bình – nặng (trẻ em)
- Liều morphine khởi đầu với người chưa có tiền sử dùng opioid

	Thời gian đạt đỉnh	Người lớn	Trẻ em
Uống	60 phút	5 mg	0.3 mg/kg
TM, TDD	15-30 phút	1 - 2 mg	0.1 mg/kg

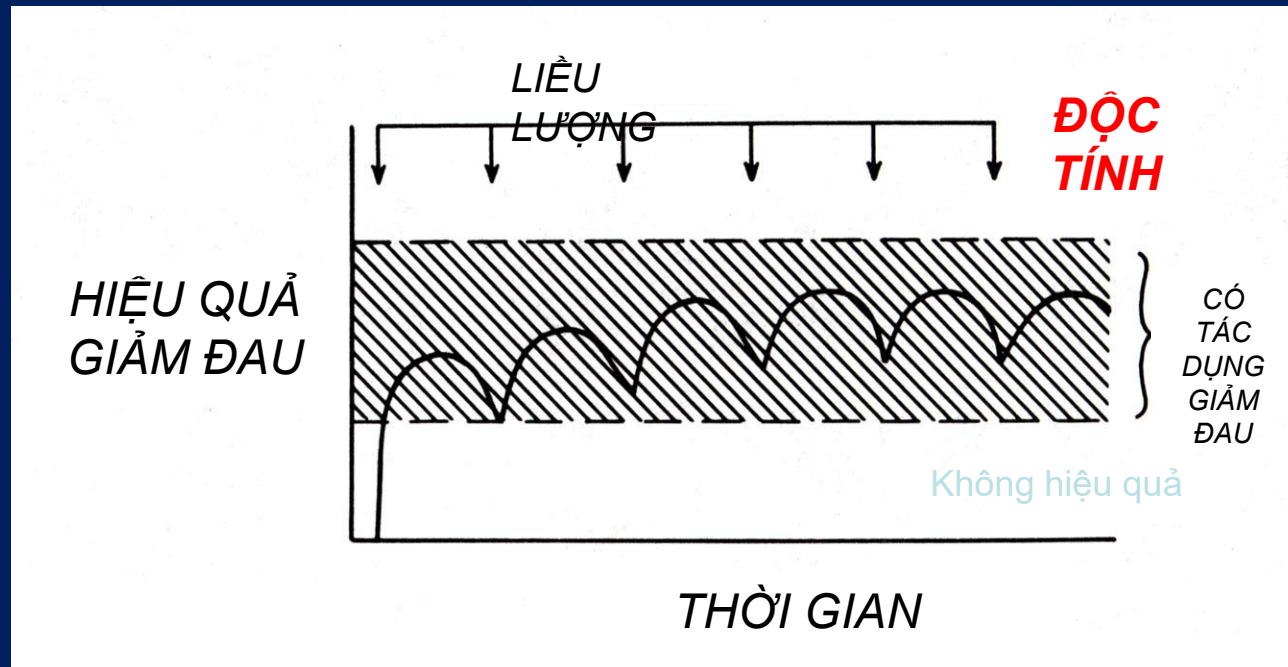
- Cách điều chỉnh liều morphine:

Nếu sau thời gian tác dụng đỉnh mà còn đau trung bình – nặng thì lặp lại liều tương tự hoặc tăng liều 50-100%

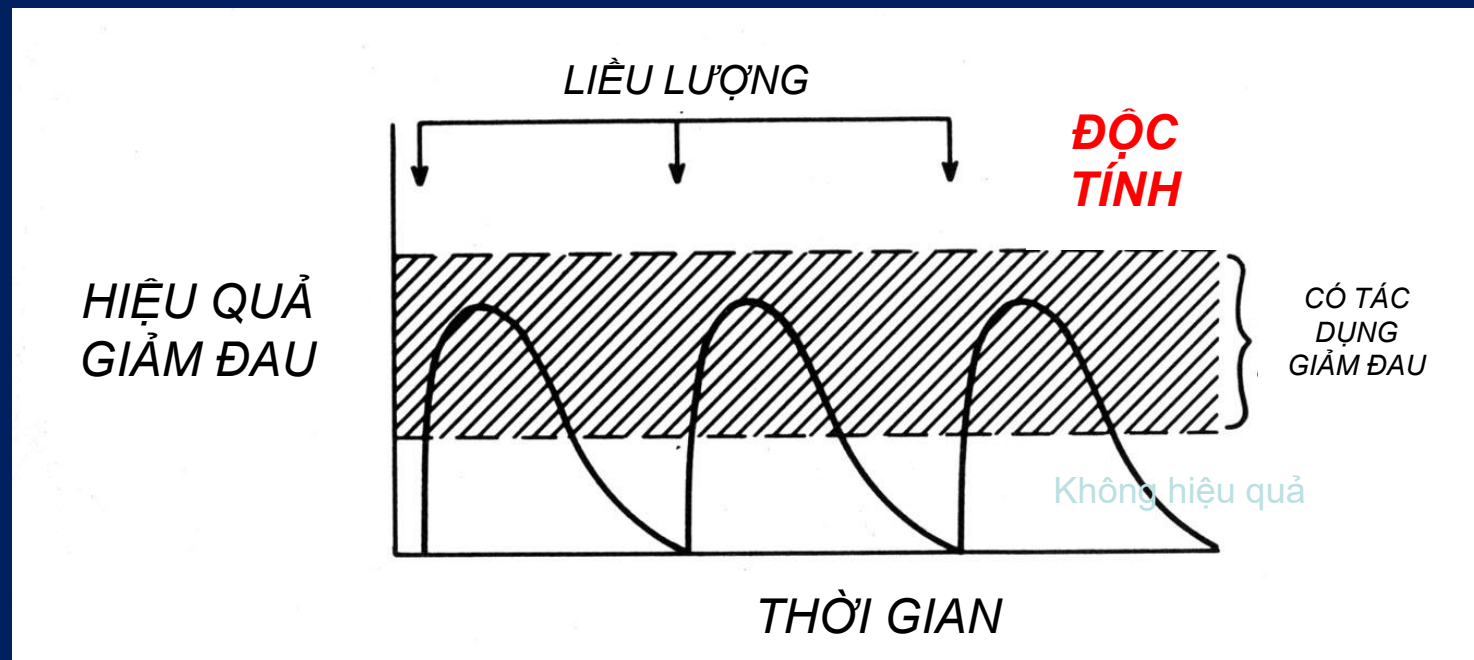
- Liều thường xuyên theo giờ: thuốc giảm đau được cho đều đặn với khoảng thời gian cố định giữa các liều.

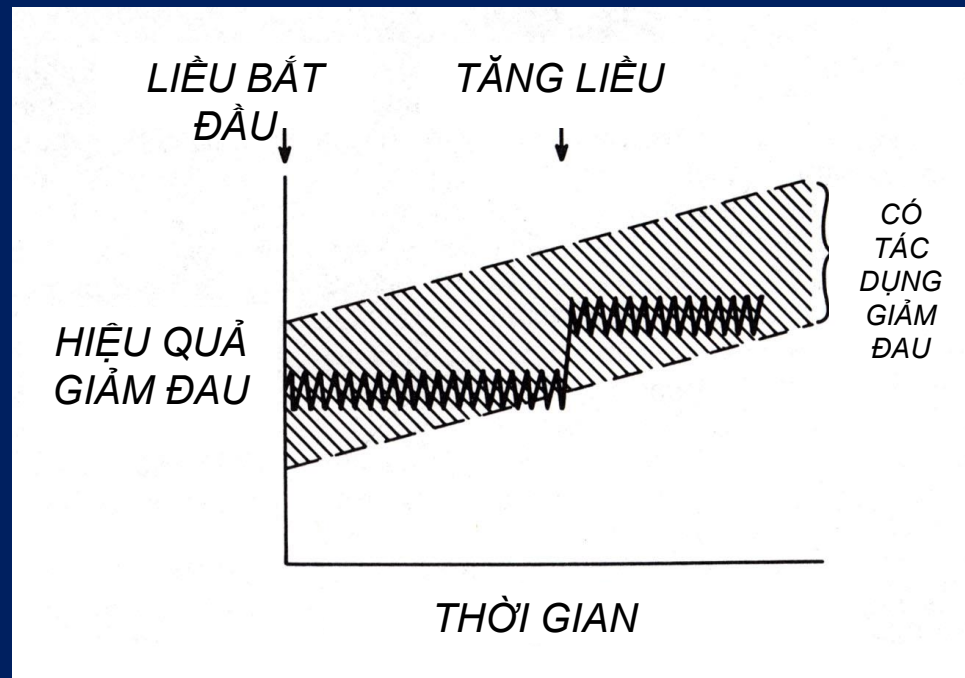
- Đối với đau mạn tính: cho liều morphine tác dụng ngắn mỗi 4 giờ (nếu chức năng thận bình thường)

- Nếu sử dụng morphine tác dụng ngắn với khoảng cách không hợp lý

- Dung nạp opioid: qua thời gian, một liều cố định có thể giảm hiệu quả so với trước đó

- Liều cứu hộ: một liều bổ sung thuốc giảm đau để điều trị cơn đau đột xuất
- Cơn đau đột xuất: cơn đau ngắn, chớp nhoáng
- Cách tính liều cứu hộ: 10% tổng liều 24h
- Lặp lại liều cứu hộ (nếu cần)

- Morphine chuyển hóa bởi gan, đào thải hầu hết qua thận
- Suy gan: kéo dài khoảng cách các liều tới 6-8 giờ
- Suy thận: giảm liều, kéo dài khoảng cách các liều, hoặc đổi sang opioid khác

Tác dụng bất lợi của opioid

Phổ biến	Không phổ biến
Táo bón	Ác mộng / ảo giác
Khô miệng	Khó chịu/ sảng
Buồn nôn/ nôn	Rung giật cơ/ co giật
An thần / Gây ngủ	Ngứa/ mề đay
Ra mồ hôi	Ức chế hô hấp
	Bí tiểu

Táo bón

- **Không** dung nạp với tác dụng phụ táo bón
- Nhuận trường kích thích
 - Bisacodyl
- Nhuận trường thẩm thấu
 - Polyethylene glycol (Forlax)
 - Sorbitol
- Các chất phụ trợ
 - Dầu khoáng (uống hay dùng đườn trực tràng)
 - Naloxone uống
 - Không khuyến cáo tác nhân tạo khối cho phân

Buồn nôn / nôn

- Xuất hiện thường khi bắt đầu sử dụng opioids
 - Dung nạp thường sau vài ngày
- Dự phòng và điều trị bằng các thuốc chống nôn chẹn dopamine
 - Haloperidol 0,5 - 2,5 mg uống hay TTM mỗi 6 – 8 giờ, có thể cho đều đặn theo thời gian nhất định hay khi cần

An thần

- Xuất hiện cùng với khi bắt đầu sử dụng opioid
- Phân biệt với tình trạng mệt lả kiệt sức do đau
- Dung nạp sau vài ngày

Ức chế hô hấp

- Ức chế hô hấp do opioid rất hiếm khi xảy ra nếu tuân thủ đúng hướng dẫn kê đơn.
 - **Luôn luôn** theo sau triệu chứng ngủ gà
- **Điều trị:**
 - Giảm liều opioid và theo dõi
 - Nếu sinh hiệu không ổn định
 - Pha loãng 0,4 mg Naloxone trong 9 ml nước muối và tiêm tĩnh mạch 1ml mỗi 1-2 phút
 - Quá nhiều Naloxone có thể gây cơn đau dữ dội

Sự phụ thuộc thể chất với opioid

Một quá trình bình thường của sự thích ứng thần kinh

Giảm liều hay dừng đột ngột liệu pháp opioid có thể gây hội chứng cai

Nếu cần giảm liều, giảm không quá 50% mỗi 2–3 ngày

Sự phụ thuộc tâm lý với opioid (Nghiện)

- Định nghĩa nghiện gồm có 3 phần:
 - 1) Dung nạp với opioid
 - 2) Phụ thuộc thể chất với opioid
 - 3) Việc bắt buộc sử dụng (mất kiểm soát việc sử dụng opioid) gây ra nhiều vấn đề cho công việc và cuộc sống cá nhân của bệnh nhân.
- Nghiện là một bệnh lí tâm thần. Có thể điều trị được với liệu pháp thay thế methadone.
- Nghiện là một hệ quả rất hiếm gặp của điều trị đau ở bệnh nhân không có tiền căn lạm dụng chất.

Giả nghiện

- Hành vi tìm kiếm thuốc do điều trị giảm đau chưa thoả đáng
- Chấm dứt khi đau được điều trị một cách thoả đáng
- Cần phải được phân biệt với nghiện thật

3. CÁC OPIOID KHÁC TRONG ĐIỀU TRỊ GIẢM ĐAU

Thuốc	Liều gần tương đương		Ghi chú
	Đường uống	Ngoài ruột	
Morphine	30 mg mỗi 4 giờ	10 mg mỗi 4 giờ	
Oxycodone	20 mg mỗi 4 giờ		
Fentanyl		100 mcg mỗi 1-2 giờ	
Codeine	200 mg mỗi 4 giờ	120 mg mỗi 3-4 giờ	Chống chỉ định ở trẻ em
Tramadol	~166.7 mg mỗi 6 giờ	~112 mg mỗi 6 giờ	Không dùng cho trẻ em dưới 12 tuổi

Thuốc	Liều gần tương đương		
	Đường uống	Ngoài ruột	Dán da
Morphine	50 mg/ngày	17 mg/ngày	
Fentanyl			25 mcg /giờ

4. MORPHINE ĐIỀU TRỊ KHÓ THỞ TRONG CSGN

- Morphine có tác dụng giảm triệu chứng khó thở
- Liều morphine khởi đầu điều trị khó thở = $\frac{1}{2}$ liều morphine giảm đau
- Liều cứu hộ = 10% tổng liều 24h
- Điều chỉnh liều morphine giảm khó thở giống cách điều chỉnh morphine giảm đau

Bộ Y Tế Việt Nam ban hành các hướng dẫn

Xây dựng Quy chế kê đơn thuốc trong điều trị ngoại trú

1. Thông tư số 23/2011/TT-BYT hướng dẫn sử dụng thuốc trong các cơ sở y tế có giường bệnh
2. Thông tư số 52/2017/TT-BYT do Bộ Y Tế ban hành ngày 29/12/2017 quy định kê đơn thuốc và việc kê đơn thuốc hóa dược, sinh phẩm trong điều trị ngoại trú.
3. Thông tư số 18/2018/TT-BYT do Bộ Y Tế ban hành ngày 22/08/2018 về sửa đổi, bổ sung một số điều của Thông tư số 52/2017/TT-BYT

The logo of Hanoi University of Medicine and Pharmacy (HUMPH) is a circular emblem. It features a blue outer ring with the text "BỘ Y DƯỢC THÀNH PHỐ HÀ NỘI" at the top and "VIỆT NAM" at the bottom. Inside the ring is a white square containing a stylized blue book, a DNA double helix, and a stethoscope. The year "1947" is inscribed at the bottom of the emblem.

28

Điều 7: Kê đơn thuốc gây nghiện

- Sử dụng Đơn thuốc “N”
- Cơ sở khám chữa bệnh lập danh sách chữ ký mẫu những người kê đơn thuốc gây nghiện của cơ sở mình
- Đơn thuốc làm thành 3 bản:
 - + 1 bản lưu tại cơ sở kê toa
 - + 1 bản lưu trong sổ khám bệnh của BN
 - + 1 bản lưu tại cơ sở cấp, bán thuốc

Điều 7: Kê đơn thuốc gây nghiện

- Bệnh cấp tính: kê đơn không quá 07 ngày
- AIDS, Ung thư: kê đơn không quá 30 ngày
(ghi đồng thời 3 đơn cho 3 đợt điều trị liên tiếp, mỗi đợt không quá 10 ngày)

Điều 7: Kê đơn thuốc gây nghiện

- Người bệnh hoặc thân nhân cần viết cam kết về sử dụng thuốc gây nghiện

Phụ lục số 05
MẪU CAM KẾT
Về việc sử dụng thuốc gây nghiện cho người bệnh
(Ban hành kèm theo Thông tư số 05/2016/TT-BYT ngày 29 tháng 02 năm 2016
của Bộ trưởng Bộ Y tế)

CAM KẾT
Về việc sử dụng thuốc gây nghiện cho người bệnh

Tên tôi là:.....Giấy chứng minh nhân dân số:.....
Địa chỉ:.....
Điện thoại:.....
Hiện đang được điều trị ngoại trú tại bệnh viện:

Tôi xin cam kết về sử dụng thuốc giảm đau gây nghiện.....:

1. Chỉ sử dụng thuốc theo hướng dẫn.
2. Chỉ nhận đơn thuốc vào các buổi hẹn khám, hoặc khám lại vì lý do đau nặng hơn tại bệnh viện. Không nhận thêm đơn có kê thuốc giảm đau gây nghiện và không tìm thuốc từ bất kỳ nguồn nào khác.
3. Nộp lại thuốc thừa cho cơ sở đã cấp/bán thuốc khi không dùng hết.
4. Không bán thuốc đã được kê đơn.
5. Tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm trước pháp luật nếu vi phạm quy định về sử dụng thuốc gây nghiện.

....., ngày tháng năm 20.....
Người cam kết
(Ký, ghi rõ họ tên)

Điều 7: Kê đơn thuốc gây nghiện

- Bệnh nhân giai đoạn cuối nằm tại nhà, không thể đến BV:
- + Giấy xác nhận của TYT xã nơi cư trú xác định người bệnh cần tiếp tục giảm đau
- + Tóm tắt BA từ cơ sở khám chữa bệnh cuối cùng
- + Đơn thuốc không quá 10 ngày

Phụ lục số 06

MẪU ĐƠN ĐỀ NGHỊ

Xác nhận người bệnh cần tiếp tục điều trị giảm đau bằng thuốc gây nghiện
(Ban hành kèm theo Thông tư số 05/ 2016/TT- BYT ngày 29 tháng 02 năm 2016 của
Bộ trưởng Bộ Y tế)

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM

Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

.....ngày... tháng... năm 20...

ĐƠN ĐỀ NGHỊ

Xác nhận người bệnh cần tiếp tục điều trị giảm đau bằng thuốc gây nghiện

Tôi tên là (ghi rõ họ và tên).....

Là người bệnh/người nhà của người bệnh.....

Số CMND:

Địa chỉ thường trú:.....

Bệnh viện đang điều trị giảm đau cho người bệnh bằng thuốc gây nghiện (ghi tên bệnh viện và địa chỉ):.....

Tôi làm đơn này đề nghị Trạm trưởng Trạm y tế xã xác nhận tôi/người nhà của tôi cần tiếp tục điều trị giảm đau bằng thuốc gây nghiện.

Người làm đơn

(ký và ghi rõ họ và tên)

XÁC NHẬN

Người bệnh cần tiếp tục điều trị giảm đau bằng thuốc gây nghiện

- Căn cứ vào đơn đề nghị của người bệnh/người nhà người bệnh.....
- Số CMND:
- Địa chỉ thường trú:.....
- Tôi:.....
- Chức vụ: Trạm trưởng Trạm y tế xã....., huyện.....
-, tỉnh.....
- Xác nhận người bệnh..... Tuổi.....
- cần tiếp tục được điều trị giảm đau bằng thuốc

TRẠM TRƯỞNG

(ký, đóng dấu và ghi rõ họ tên)

*THANK YOU
FOR YOUR
ATTENTION*